

Regionaal Politiek Programma Jonge Democraten Fryslân

Jonge
Democraten
Fryslân

Versie:

december 2020

**Aangenomen middels een
online AAV**

Laatst bewerkt door: Nina Louwsma

Hoofdstuk 1 - Natuur en water

1.1 Biodiversiteit

Natuur in Friesland is veel te gereguleerd en moet meer vrijheid krijgen. Wij vinden dat om de Friese natuur goed te kunnen onderhouden en beschermen er gedacht moet worden in natuurlijke ecosystemen. We moeten minder de prioriteit leggen op het beschermen van specifieke plant- en diersoorten en ons in plaats daarvan gaan focussen op het beschermen van de systemen waar deze soorten onderdeel van zijn. Gezonde biodiversiteit kan alleen ontstaan wanneer we de natuur meer vrijheid geven en oplossingen zoeken die passen bij de Friese natuur, dus niet de natuur inrichten naar hoe wij vinden dat deze er uit moet zien.

1.2 Vrije natuur

Wij vinden dat we de natuur in Friesland meer haar gang moeten laten gaan. In plaats van de natuur in te richten naar hoe wij vinden dat deze er uit moet zien, deze dit zelf laten bepalen. Wij vinden wel dat er maatregelen genomen moeten worden om de natuur die verloren is gegaan te herstellen en bestaande natuurgebieden te versterken. Verder willen we natuurgebieden in Friesland, binnen de grenzen van de redelijkheid, zoveel mogelijk vrij laten.

1.3 Ecoducten

De verschillende natuurgebieden in Friesland moeten aan elkaar gelinkt worden zodat dieren zich makkelijk en veilig tussen de verschillende gebieden kunnen bewegen. Dit kan met behulp van zogeheten 'ecoducten', die veilige paden aan dieren aanbieden om zich te verplaatsen. Op deze manier kan een goede biodiversiteit worden gegarandeerd en kunnen we van echt 'vrije' natuur spreken.

1.4 Waddengebied

Als er een goed voorbeeld van vrije natuur in Friesland is, dan is dit wel de Waddenzee. Wij vinden dat alles op alles moet worden gezet om de Waddenzee en de in de Waddenzee aanwezige ecosystemen te beschermen en onderhouden. Wij vinden dan ook dat menselijk handelen in dit gebied alleen aanwezig mag zijn als het niet ten koste van de aanwezige flora en fauna gaat. Verder willen we maatregelen tegen vervuiling in de Waddenzee.

1.5 Stedelijke vergroening

De afgelopen eeuw is plantengroei en biodiversiteit in de Nederlandse

openbare ruimte ruimte afgenomen. Insecten populaties zijn hierdoor significant gekrompen. Diersoorten die deze insecten eten hebben leiden hier ook onder. In steden is de openbare ruimte het meest "versteend". In steden kan het door de grote hoeveelheid steen, asfalt en beton in momenten van hittestress soms wel 8 graden warmer zijn dan in buitengebieden. Hierom is Jonge Democraten Friesland voor het aanleggen van groenstroken in de stedelijke gebieden in Friesland. Om deze stroken effectief te maken voor het vergroten van insecten populaties zouden deze gefaseerd, niet te kort en in harmonie met bloeiperioden gemaaid moeten worden door gemeenten.

1.6 Water

Van boerenslootjes tot kleine meertjes, van de Alde Feanen tot de Leeuwarden grachten en van het IJsselmeer tot de wadden, Friesland is een waterprovincie. De provincie bestaat voor meer dan 50% uit water, om het belang van het thema kan men niet heen. Droogte en watertekort Droge zomers zijn al enkele jaren een probleem in Friesland. De voorraad grondwater komt in gevaar en zo ook de agrarische sector. In Friesland is grondwater de hoofdvoorziening in drinkwater, in de bevoorrading hiervan is regen erg belangrijk. Als in droge zomers het waterpeil te laag is, laat het Wetterskip Fryslân sloten vollopen om zo regenwater langer in de bodem vast te houden, zodat het grondwater wordt aangevuld. Maar boeren maken ook graag gebruik van slootwater in het bevochtigen van hun akkers. Daarom heeft Wetterskip Fryslân besloten dat boeren hun gewassen alleen mogen besproeien tussen bepaalde tijden waarop de zon niet gelijk een groot deel van het water laat verdampen. Maar soms is dit niet genoeg. De Jonge Democraten Fryslân zouden daarom graag een alternatieve oplossing zien ter aanvulling van de huidige situatie, bijvoorbeeld het ontzouten van zeewater. Verder zijn er tal van maatregelen die individuen kunnen treffen om bij te dragen aan het behouden van een beter waterpeil. Inwoners van probleemgebieden zouden bijvoorbeeld meer groen in hun tuin kunnen aanleggen in plaats van stenen, een groen dak kunnen aanleggen of gebruik kunnen maken van een regenton. De Jonge Democraten zouden graag zien dat deze oplossingen méér worden gestimuleerd vanuit de gemeente door bijvoorbeeld materialen en informatie te verstrekken. Ook zouden wij betere communicatie tussen het Wetterskip en de boeren, en het Wetterskip en de inwoners van probleemgebieden willen stimuleren.

1.7 Het inzetten van water

Buiten het beschermen van water kan het ook worden ingezet als instrument in de oplossing voor verscheidene problemen. Zo is een goed voorbeeld het gedeeltelijk doorbreken van de zeedijk bij Holwerd. Het gevolg hiervan is dat de plaats weer aan zee komt te liggen. De hoop is dat hierdoor de leegloop en verpaupering van het dorp wordt afgeremd. De Jonge Democraten Fryslân zijn voor het creatief inzetten van water in het oplossen van vergelijkbare problemen.

Hoofdstuk 2 - Een open overheid

De Jonge Democraten Fryslân vinden het belangrijk dat burgers bijdragen aan besluitvorming, ook als zij geen deel uitmaken van de overheid. Hiervoor moeten burgers betrokken zijn bij de overheid en geloven in hun toegevoegde waarde. Om burgers meer te betrekken, willen de Jonge Democraten Fryslân dat burgers makkelijk op de hoogte kunnen blijven van het doen en laten van de gemeente. Dit houdt onder andere in dat informatie vanuit de overheid toegankelijk en leesbaar moet zijn en er een maximum van B2 taalniveau wordt gehanteerd. Daarnaast dient de overheid een passieve tool aan te bieden voor de mensen die dit niveau niet beheersen.

2.1 Toegankelijkheid

Op de websites van gemeenten is informatie te vinden over onder andere besluitvorming. Deze informatie is vaak weggestopt achter meerdere lagen website en uiteindelijk pas te vinden via een externe, landelijke website. De Jonge Democraten Fryslân willen dat het voor elke burger makkelijk is om beslissingen van de gemeente in te kunnen zien, zodat burgers hierdoor meer betrokken worden bij besluitvorming en minder voor verrassingen komen te staan.

2.2 Leesbaarheid

Naast toegankelijkheid moet informatie voor burgers ook goed te verwerken zijn. Natuurlijk moet het taalgebruik in gemeentelijke documenten dekkend en sluitend zijn, maar dit gaat ten koste van de begrijpelijkheid. Daarom staan de Jonge Democraten Fryslân voor uitingen van de overheid in eenvoudig taalgebruik, waarin voor details alsnog verwezen wordt naar het oorspronkelijke document.

2.3 Openheid

Een overheid moet niet alleen transparant zijn in haar beslissingen, maar ook open. De Jonge Democraten Fryslân willen een overheid die actief informatie deelt met burgers. Doordat er op een neutrale manier berichtgeving wordt gedaan over beslissingen, zullen burgers zich meer betrokken voelen.

Hoofdstuk 3 - Duurzaamheid

Voor een leefbare toekomst moet Friesland, als groene provincie, voorop lopen in duurzaamheid. De Jonge Democraten Fryslân zien hierin een circulaire economie, duurzame energiebronnen en investeringen in de gevolgen van klimaatverandering als kernpunten. Natuurlijk moet verduurzaming verlopen in samenwerking met de bevolking: Verduurzaming voor en door de inwoners van Friesland.

3.1 Circulaire economie

In het huidige economische systeem worden grondstoffen gewonnen, verwerkt tot producten, verkocht aan de producent en gedumpt als afval. Deze voortdurende grondstofwinning gaat ten koste van het milieu en kan niet oneindig doorgaan. Daarom moet de overheid hergebruik van materialen en recycling stimuleren. De noordelijke provincies moeten zich opstellen als een aanjager van een circulaire economie.

3.2 Universeel Energieplan

De Jonge Democraten Fryslân vinden het huidige energieplan van de provincie een stap in de goede richting, maar de doelen die zijn gesteld in het huidige energieplan zijn niet voldoende om in 2050 100% onafhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen. Dit is niet alleen een doel van de Jonge Democraten Fryslân, maar ook van de provincie zelf. Wij willen dat in 2030 niet 33%, maar 45% van alle energie in Friesland duurzaam wordt opgewekt. Dit zorgt ervoor dat 100% duurzame energieopwekking in 2050 beter haalbaar wordt en valt ook op korte termijn te verwezenlijken. De doelen in het plan moeten hier dan logischerwijs op worden afgestemd.

3.3 Windenergie en Zonne-energie

Het is belangrijk dat we meer zonne- en windmolenparken aanleggen in Friesland. Hierbij ligt de voornaamste taak van de provincie bij het creëren van draagvlak onder de omwonende en het aanmoedigen van burgerparticipatie. De Jonge Democraten Fryslân vinden dat exploitanten van windmolenparken de omwonende moeten laten meedelen in de winst, dit kan via aandelen in het windmolenpark of goedkopere stroom. Verder zouden boeren makkelijker zonnepanelen moeten kunnen plaatsen. De provincie moet, onder de voorwaarde dat de zonnepanelen goed in het landschap worden geplaatst, meer ruimte bieden voor zonneakkers bieden in de structuurvisie.

De Jonge Democraten Fryslân zien de Afsluitdijk als een ideale plek voor het opwekken van stroom. Stromingsenergie lijkt voor de Afsluitdijk de meest ideale vorm van energie opwekken, dit omdat stroming voorspelbaar is en er geen gebrek aan water is op deze locatie. De Jonge Democraten Fryslân steunen dan ook het initiatief Blue Energy. Tevens staan de Jonge Democraten Fryslân achter het opwekken van zonne-energie op de Afsluitdijk.

3.4 Duurzaamheid

Energie besparen is een belangrijk onderdeel van de energietransitie, want wat we aan energie besparen hoeft immers niet meer opgewekt te worden. De Jonge Democraten Fryslân moedigen iedere woningbezitter aan om kleine aanpassingen te doen in hun gebruikelijke gedrag, zo kan de thermostaat één graad lager zetten tot wel zes procent van jouw totale energieverbruik besparen. Ook is het van belangrijk oude apparaten op tijd te vervangen als dit nodig is, bijvoorbeeld oude koelkasten of vriezers kunnen enorm energie slurpend zijn. Het in mindere mate afhankelijk zijn van andere energieopwekkingsmethoden is een voordelige manier om energieverbruik te verminderen, daarom juichen de Jonge Democraten Fryslân energiebesparing door woon- en/of pandbezitters toe.

De Jonge Democraten Fryslân steunen de opwekking van groen gas. Groen gas is een methaan houdend gas dat wordt geproduceerd uit biomassa. Het is een duurzaam alternatief voor aardgas. Wij zien groen gas en diens twee productie manieren vergisting (bacteriën die organisch materiaal afbreken) en vergassing (organische materialen afbreken door middel van verhitting) als een beter en schoner alternatief voor aardgas. De Jonge Democraten Fryslân vinden dan ook dat de provincie, gemeenten en lokale energiebedrijven en/of -coöperaties moeten zich inzetten voor initiatieven om groen gas op te wekken.

Hoofdstuk 4 – Mobiliteit

De Jonge Democraten Fryslân wil de infrastructuur in Friesland zo duurzaam mogelijk inrichten. Wij willen een betere verbinding van Friesland met de randstad en verduurzaming van het Friese openbaar vervoer.

4.1 Wegverkeer

Wij willen gevaarlijke wegen veiliger maken met nieuwe dubbele belijning, bermverharding en 's nachts oplichtende wegsignalering. Wij zijn voorstander van groene LED verlichting langs provinciale wegen. Deze verlichting is beter voor de natuur, voorkomt lichtvervuiling en heeft een langere levensduur waardoor energie bespaart wordt. Ook zijn wij voorstander van wegbeheer waarbij nadrukkelijk wordt gekeken naar de risico's, waarbij sprake is van nauwe betrokkenheid van omwonenden en de verantwoordelijkheden voor beheerder, bestuur en weggebruiker expliciet worden gemaakt. Het vakmanschap van de wegbeheerder krijgt meer ruimte.

4.2 Openbaar Vervoer

De Jonge Democraten Fryslân wil bestaande bus routes behouden. Om het personenvervoer te verbeteren willen wij dat de verschillende organisaties die verantwoordelijk zijn voor openbaar vervoer in Friesland aangemoedigd worden hun afzonderlijke vormen van personenvervoer te combineren. Het openbaar vervoer dient ingericht te worden op een duurzame, efficiënte en aantrekkelijke manier. Het moet logisch worden om in Friesland het openbaar vervoer te gebruiken in plaats van de auto. Het openbaar vervoer moet echter wel betaalbaar blijven voor alle Friezen. Door gebruik te maken van nieuwe technologieën moeten de verschillende vervoersmiddelen zo duurzaam mogelijk worden. Wij willen ook meer stoptreinen op het traject Leeuwarden – Zwolle door de week en op zaterdag. En zijn er voorstander van dat de provincie lobbyt bij Pro Rail en het Rijk om het treinnetwerk in Fryslân te elektrificeren zodat het goedkoper, sneller en schoner wordt.

4.3 Lelylijn

De Jonge Democraten Fryslân streven naar bereikbaar en efficiënt openbaar vervoer binnen Friesland. Om Friesland beter met de Randstad te verbinden willen wij dat de Lelylijn, die langs Lelystad, Emmeloord en Drachten loopt om te eindigen in Groningen wordt gerealiseerd. De Jonge Democraten zien

het Nationale Groeifonds als de beste insteek om dit project te realiseren. Verder verwerpen de Jonge Democraten Fryslân het idee om verder onderzoek te doen naar de haalbaarheid, baten en lasten etc. omdat de meerwaarde al is aangetoond en extra onderzoek het proces vertraagd. Een extra MKBA met een verbinding naar Leeuwarden ondersteunen wij wel. Tevens willen wij dat de aanleg van de Lelylijn zoveel mogelijk effecten op belangrijke natuurgebieden worden beperkt en gecompenseerd.

4.4 Fietspaden

De Jonge Democraten Fryslân zien het gebruiken van de fiets als vervoersmiddel op middellange afstanden tussen woonplaatsen als een duurzaam en gezond alternatief voor ander wegverkeer. Hiervoor dient geschikte infrastructuur aanwezig te zijn die de veiligheid door middel van duurzame sensor verlichting waarborgt.. Daarom is de Jonge democraten Fryslân voor het aanleggen van fietssnelwegen tussen de grote kernen in Friesland die met sensor verlichting verlicht zijn. Dit kan ook bijdragen aan een toename van het gebruik van de fiets in het woon-werkverkeer.

Hoofdstuk 5 - Een Veilige Provincie

De Jonge Democraten Fryslân is voorstander van een provincie waarin zo'n sterk mogelijke vorm van veiligheid wordt bereikt, met zo'n min mogelijke beperking van de vrijheid en privacy van de inwoners van Friesland.

5.1 Geweld tegen hulpverleners

De Jonge Democraten Fryslân is voorstander van maatregelen tegen geweld tegen hulpverleners. Wij vinden dat er meer toezicht vanuit de politie zou moeten zijn op hulpverleners terwijl zij hulp aan het verlenen zijn.

5.2 Online privacy

In de huidige technologische maatschappij moeten de gemeenten en provincie volgens de Jonge Democraten Fryslân extra aandacht besteden aan online privacy. De gemeenten en provincie moeten de gegevens die zij van inwoners hebben verkregen voldoende beveiligen.

5.3 Wijkagenten

Wij zijn voorstanders van wijkagenten. Wijkagenten zijn een laagdrempelig aanspreekpunt voor bewoners van een wijk en dragen bij aan de veiligheid door zichtbaar aanwezig te zijn. De Jonge Democraten Fryslân zijn een voorstander van ten minste één wijkagent per wijk.

Hoofdstuk 6 - Onderwijs

De Jonge Democraten Fryslân wil kansen voor iedereen, ongeacht woonplaats, afkomst of inkomen. Dat vraagt om het beste onderwijs.

6.1 Laaggeletterdheid

De Jonge Democraten Fryslân vindt het een kwalijke ontwikkeling dat de laaggeletterdheid in Friesland stijgt. Friesland staat in de top drie van de meest laaggeletterde provincies in Nederland. Daarom willen wij dat iedere gemeente laaggeletterdheid hoog op de agenda heeft staan. De provincie moet een tweejaarlijkse monitor geletterdheid uitbrengen en de monitor gebruiken om in gesprek te gaan met gemeentes en concrete plannen op te stellen. Zo kunnen de gemeentes gericht het probleem aanpakken. Ook vinden wij dat gemeentes aandacht moeten besteden aan digitale geletterdheid. Bibliotheken kunnen bij het verbeteren van de geletterdheid van jong en oud een belangrijke rol spelen, daartoe moeten zij extra financiering ontvangen.

6.2 Eigen Universiteit

De Jonge Democraten Fryslân zijn voorstander van een onafhankelijke universiteit in Friesland. Momenteel heeft de provincie alleen een uitwerking gemaakt voor het UCF, wat een beperkt aanal kent. Wij vinden dat er een breder en gericht aanbod aan academische opleidingen dient te worden aangeboden vanuit een onafhankelijke Friese universiteit.

De Jonge Democraten Fryslân is voorstander van de huidige subsidieregeling voor scholieren uit Friesland die een studie aan het University College Fryslân mogelijk maakt. Naast dit soort initiatieven die het aantrekkelijk maken voor Friese vwo-scholieren om hier te blijven en te excelleren, moet de provincie beleid hebben om jong talent elders uit Nederland hierheen te halen.

6.3 Meertaligheid

De provincie moet meertaligheid stimuleren, door middelbare scholen aan te sporen het zo makkelijk mogelijk te maken om andere talen te volgen. Hierbij

valt bijvoorbeeld te denken aan Spaans, Chinees of Arabisch.

6.4 Fries in het onderwijs

Friese kinderen hebben een wettelijk recht op Fries taalonderwijs. In de uitvoering zien wij ruimte voor verbetering. Veel basisscholen hebben een gebrek aan leraren met vakinhoudelijke kennis van het Fries. Daarnaast hebben te veel basisscholen in het taalgebied een uitzondering voor Fries taalonderwijs. Net als de provincie willen wij in samenwerking met de scholen en de onderwijsinspectie het aantal uitzonderingen verminderen. De uitzonderingen voor scholen in gebieden waar het Fries maar beperkt wordt gesproken, zoals in de Stellingwerven, willen we behouden.

Om te garanderen dat ieder Fries kind toegang heeft tot goede lessen Fries stellen wij samenwerking voor tussen basisscholen om leraren uit te wisselen voor de uren waarin het Fries wordt gegeven. Met zo'n lerarenpoole kan ingezet worden op kwaliteit en geïnvesteerd worden in training en opleiding. De provincie zou daar actief aan bij moeten dragen. De beste docenten voor de klas zorgen namelijk voor rijk onderwijs dat aansluit bij de leefwereld van scholieren.

De provincie zou in staat en bevoegd moeten zijn om haar wettelijke taken en verantwoordelijkheden op het gebied van Fries taalonderwijs uit te oefenen. Daar hoort bij dat de provincie zelfstandig toezicht zou moeten kunnen houden op de invoering van beleid.

Om het academisch onderzoek naar de Friese taal, de Friese cultuur en de Friese bevolking te behouden moet de Fryske Akademy gelieerd blijven aan de KNAW. Wij willen dat de Fryske Akademy zich daarnaast blijft inzetten voor het toegankelijk maken van de Friese taal bij een breder publiek.

6.5 Krimp in het onderwijs

De Jonge Democraten Fryslân ziet dat het aantal leerlingen op scholen in dorpen afneemt. Wij vinden dat jammer. Daarom pleiten wij ervoor om deze dorpsscholen extra te financieren om ze zo in stand te houden. Fusie binnen dorpen moet mogelijk zijn, maar dorpsscholen moeten behouden blijven. Bereikbaarheid is hierbij heel belangrijk. We zijn ook voorstander van extra financiering voor de instandhouding van bibliotheken in dorpen. Ook zien wij dat er een groeiend lerarentekort is in Friesland. Wij vinden het

daarom belangrijk dat het aantrekkelijk gemaakt wordt om leraar te worden én te blijven. Zo valt er te denken aan leraren voorrang geven bij woningen en bijvoorbeeld gratis parkeerplekken krijgen. Ook pleiten wij ervoor om mensen om te scholen als er voor een vak een lerarentekort is. De Jonge Democraten Fryslân ziet ook iets in het idee om een wervingsteam op te starten die buiten de onderwijswereld aan de slag gaan om leraren te werven.

6.6 Gender neutrale WC's

De Jonge Democraten Fryslân willen dat alle wc's op de basisschool gender neutrale wc's worden.

6.7 Proctoring in het (hogere) beroepsonderwijs

De Jonge democraten is tegen het inzetten van proctoring software in het (hogere) beroepsonderwijs in Friesland. Zodra tentamens niet in het onderwijsgebouw kunnen worden afgenomen dient er volgens de jonge democraten Fryslân gezocht te worden naar creatieve oplossingen om studenten hun vaardigheden te laten bewijzen.

Hoofdstuk 7 - Asielbeleid

De Jonge Democraten Fryslân vindt het belangrijk dat het asielbeleid zo goed mogelijk geregeld worden. En dat er op een humane manier met deze mensen om wordt gegaan. De Jonge Democraten Fryslân zijn dan ook van mening dat asielzoekers degelijk huisvesting moeten krijgen en dat zij uitgedaagd worden om verveling te voorkomen.

7.1 Huisvesting asielzoekers

Het komt vaak voor dat uitgeprocedeerde asielzoekers na afloop van het proces tussen wal en schip raken. Hierdoor wordt het nagenoeg onmogelijk gemaakt voor deze asielzoekers om uit een uitzichtloze situatie te stappen en te beginnen met het opbouwen van een toekomst voor zich zelf. De Jonge Democraten Fryslân vindt dat deze uitgeprocedeerde asielzoekers door de Friese gemeenten moeten worden voorzien van bed, bad en brood.

7.2 Asielzoekerscentra

Sinds een aantal jaren zijn vluchtelingen regelmatig opgevangen in massale huisvesting in centra zoals het WTC in Leeuwarden. Recentelijk is aangekondigd dat er opnieuw een grote groep in deze hallen zal worden opgevangen. De Jonge Democraten Fryslân is tegenstander van opvang van asielzoekers in enorme opvangcentra. Deze manier van opvang veroorzaakt namelijk veel geluidsoverlast voor omwonenden. Daarnaast hebben inwoners van dergelijke opvangcentra weinig tot geen privacy. De Jonge Democraten Fryslân pleiten ervoor om deze asielzoekers op te vangen in het grote aantal lege kantoorpanden die daarvoor nog niet gebruikt zijn.

7.3 Lokale Initiatieven

De Jonge Democraten Fryslân is daarnaast van mening dat lokale initiatieven voor opvang door gemeenten, dorpen en belangenverenigingen moeten worden aangemoedigd. Lokale huisvesting voor status houdende en niet-status houdende asielzoekers zorgt voor een goede leefomgeving vaak centraal gelegen in de Friese dorpen en steden, hierdoor verloopt integratie soepeler en sneller en wordt voor een oplossing gezorgd om grootschalige noodopvang te voorkomen of te verminderen. Tevens zou er geëxperimenteerd kunnen worden door uitgeprocedeerde asielzoekers tot het moment van uitzetting lokaal op te vangen, om de bezetting in vreemdelingendetenties te verminderen en uitgeprocedeerde asielzoekers met meer vrijheid te laten leven.

7.4 Vrijwilligerswerk

Asielzoekers zonder status of verblijfsvergunning mogen momenteel geen vrijwilligerswerk doen. Dat is niet goed voor hun integratieproces, maar ook voor zelfontplooiing (kunst, cultuur, scholing, cursussen) voor asielzoekers. Door verveling kan er overlast ontstaan. Ze kunnen met de tijd die ze hebben vrijwilligerswerk doen waar behoefte aan is in Friesland. Zoals in de ouderenzorg, het bijhouden van bloemperken etc. Asielzoekers zouden ook meer uitgedaagd moeten worden zoals het krijgen van cursussen, middelen en mogelijkheden om zichzelf uit te kunnen dagen, want dat gebeurt nu te weinig. Ook worden hoogopgeleide asielzoekers onvoldoende intellectueel uitgedaagd. De Jonge Democraten Fryslân vindt dat het asielbeleid van de provincie en gemeenten meer op individuen moet worden gericht in plaats van groepen.

8. Wonen

Wonen is een mensenrecht en daarom vinden de Jonge Democraten Fryslân belangrijk dat er betaalbare woningen voor inwoners in de provincie Friesland zijn, dat er ingespeeld wordt op de vraag en dat duurzame woongelegenheden aangeboden en gefaciliteerd worden.

8.1 Studentenhuisvesting

Studenten goed huisvesten is belangrijk want dat zorgt voor een grote trek van studenten naar de hoofdstad van Friesland en bevordert dus de leefbaarheid van de stad.

8.1.1 Wooncomplexen studenten

De gemeente Leeuwarden heeft recentelijk een aantal grote wooncomplexen geplaatst met als doel studentenhuisvesting. In deze complexen is de huurprijs van een kamer vaak echter gelijk of hoger dan de gemiddelde huurprijs van een kamer in de stad. Ondertussen zijn deze kamers niet groter of comfortabeler dan andere kamers in de gemeente Leeuwarden, of bieden deze kamers zelfs minder ruimte en comfort dan andere kamers. De Jonge Democraten Fryslân roept daarom de Friese gemeenten en de provincie Friesland op om actief te streven naar het handhaven van een huurprijs voor studentenhuisvesting die nooit de gemiddelde markthuurprijs van de gemeente uitkomt.

8.1.2 Studentenhuisvesting prijzen

Doordat het aantal studenten veel harder is gegroeid dan het aantal beschikbare woningen zijn ook de prijzen aanzienlijk gestegen. Huursubsidies komen bij de pandjesbazen terecht, omdat accommodaties die hiervoor in aanmerking komen rustig 150,- duurder worden gemaakt dan redelijk. Er geldt in Nederland een maximale huurprijs per woning waarbij gebruik wordt gemaakt van het puntensysteem. Particuliere verhuurders houden zich hier echter niet aan. Volgens de Landelijke studentenbond betalen studenten in Leeuwarden maandelijks 74 euro te veel. Daarom pleiten de Jonge Democraten Fryslân voor meer toezicht en controles op de handhaving hiervan en om overpricing tegen te gaan.

8.1.3 Bescherming huurders

Veel studenten zijn niet op de hoogte van wat hun rechten zijn en waartegen zij beschermd zijn. Dit is vaak meer dan dat zij zelf verwachten. Jonge Democraten Fryslân pleiten daarom om de informatievoorziening hierin toegankelijker en overzichtelijker te maken, zodat studenten zichzelf beter kunnen informeren. Tevens moeten verhuurders zwaarder bestraft worden als zij zich hier niet aan houden. de Jonge Democraten Fryslân pleit voor boetes als dit overtreden wordt, waarbij de hoogte afhangt van de gradatie van de overtreding.

8.2 Duurzame woningen

Zoals helaas bekend is, behoren grote delen van Friesland tot het krimpgebied. Onder meer om deze reden vinden wij, de Jonge Democraten Fryslân, dat het extra belangrijk is om klaar te staan voor de inwoners die wél in Friesland (blijven) wonen.

8.2.1 Droogte, funderingsproblemen en schade aan woningen

Door de droge zomers van de afgelopen jaren, daalt het waterpeil steeds meer. Dit heeft ernstige gevolgen: De fundering van huizen komt droog te staan, huizen verzakken en houten funderingen rotten weg. Vooral in de klei- en veenweidegebieden is dit een groot probleem. Veel mensen zijn niet voldoende op de hoogte van de staat van hun huis en de fundering die is gebruikt. Zo komen steeds meer mensen voor onprettige verrassingen te staan: van scheuren tot scheve muren of erger.

8.2.2 Friese Veenweidegebieden

De Jonge Democraten Fryslân vinden dat de overheid meer voor de inwoners van Friesland en de Friese veenweidegebieden kan betekenen. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld gunstige leningen aanbieden voor het vernieuwen van funderingen, meer onderzoek doen naar de staat van funderingen en risicogebieden, inwoners van risicogebieden beter inlichten over de situatie en het waterpeil nauwlettender in de gaten houden en reguleren.

8.2.3 Drainagesystemen

Er zijn meerdere plekken waar peilbuizen de grondwaterstand registreren. Zo kunnen de droogste gebieden met de meeste risico's worden vastgelegd en de woningen zonder funderingspalen worden achterhaald. De Jonge Democraten Fryslân pleiten ervoor om het

waterpeil beter te reguleren door middel van het plaatsen van drainagesystemen naast riolen als deze toe zijn aan restauratie of als er nieuwe riool leidingen worden aangelegd. Hier kan regen- en slootwater doorheen om de grond te bevochtigen.

8.2.4 Groene daken

Groene daken zijn met mos, aarde of planten bedekte daken. Deze daken zorgen voor: een betere opname van regenwater, luchtzuivering, het creëren van een brandwerende laag, een verhoging van de biodiversiteit, een lagere omgevingstemperatuur en een verbeterde isolatie van daken. Daarnaast zorgen de groene daken voor kleur en flair in dichtbebouwde omgevingen. De Jonge Democraten Fryslân zijn dan ook voorstander van het besluit van de provincie om de Friese Energiepremie ook op groene daken toe te passen. De Friese Energiepremie zijn subsidies die voor huiseigenaren beschikbaar zijn gesteld, de subsidies kunnen worden aangevraagd bij Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Ook zijn wij voorstander van de duurzaamheidsleningen voor particulieren en bedrijven tegen een gunstig rentepercentage voor de aanleg van groene daken. De Jonge Democraten Fryslân vinden dan ook dat alle initiatieven voor de aanleg van groene daken gestimuleerd moet worden.

8.2.5 Isolatie

Studenten die op kamers wonen verbruiken vaak meer energie dan nodig. Dit is zowel slecht voor het milieu als voor de portemonnee van de studenten. Er wordt per student gemiddeld 270 euro per jaar verbruikt aan gas en water. Dit is onnodig hoog en wordt vooral veroorzaakt doordat studentenwoningen vaak verouderd zijn ten opzichte van koopwoningen. En daarom pleit de Jonge Democraten Fryslân voor het beter isoleren van deze woningen om geld en het milieu te (be)sparen. Bij toekomstige woonprojecten moet hier vanaf de bouw rekening mee worden gehouden. Voor bestaande woningen wordt gepleit dat hiervoor een bedrag wordt vrijgemaakt om deze te restaureren.

8.2.6

Gasvrij

In Friesland staan veel plannen voor massaal gasvrij wonen nog in de kinderschoenen. De Jonge Democraten Fryslân vinden dan ook dat hier wat aan moet gebeuren. Wij juichen particuliere initiatieven toe. Daarnaast willen wij ook een speciaal belang geven aan grote wijken die snel en in één keer gasvrij kunnen worden, deze wijken liggen in Sneek, Leeuwarden, Heerenveen, Workum, Bolsward en Makkum. Deze wijken kunnen gasvrij worden door het gebruik van aardwarmte en overtollige warmte uit fabrieken en

installaties, daarom juicht de Jonge Democraten Fryslân dit met volle borst toe.

8.3 Ecologische woongemeenschappen

In Friesland zijn er weinig ecologische woongemeenschappen. Terwijl er wel veel ruimte daarvoor is en Friesland duurzaamheid hoog in het vaandel heeft staan. Ecologische woongemeenschappen zijn er veelal op gericht om geïntegreerd te leven met de natuurlijke omgeving, gebruikmakend van zoveel mogelijk natuurlijke toepassingen voor het verbruik van energie en verbouwen van voedsel. Hierbij is het uitgangspunt om met zo min mogelijk schade aan het milieu te werken en leven, zodat een duurzame maatschappij ondersteund wordt. Daarnaast helpen ecologische woongemeenschappen ook tegen de vereenzaming en anonimiteit. Daarom vindt de Jonge Democraten Fryslân dat de opkomst van ecologische woongemeenschappen in Friesland gestimuleerd moet worden door de gemeenten en in samenwerking met particuliere partijen.

8.4. Woningoverschot

Friesland is met de provincie Zeeland één van de twee provincies waar vanaf het jaar 2030 een woningoverschot dreigt. Redenen voor het woningoverschot zijn de vergrijzing, de trek naar de stad, het grote aandeel van woningbouw -of vernieuwing in de kleinere krimpende Friese kernen (80% stadsbouw in de randstad tegen 50% stadsbouw in Friesland), dit wordt gedaan om de kleine kernen vitaal te houden. Hierdoor blijven vooral de gemeenten Leeuwarden en Heerenveen groeien, maar blijft de rest achter. De Jonge Democraten Fryslân ziet in dat het stoppen van de bevolkingsdaling in de kleine kernen onwaarschijnlijk is en pleit daarom voor herwaardering van de gebouwen die deel uitmaken van het overschot, denk bijvoorbeeld aan buurthuizen of kunst en cultuur hallen, om de kernen vitaal te houden.

Hoofdstuk 9 - Jeugdzorg

Jeugdzorg is sinds 1 januari 2015 de verantwoordelijkheid van de gemeenten in plaats van het rijk. Het wordt steeds duidelijker dat deze transitie niet in alle gevallen even vlekkeloos is verlopen. Als Jonge Democraten Fryslân zijn wij wel voorstander van decentralisatie van de jeugdzorg omdat deze de jeugdzorg dichterbij de inwoners van de provincie brengt, maar zien ook de moeilijkheden. Daarom is de Jonge Democraten Fryslân voorstander van de jeugdregio's en regionale en bovenregionale expertteams die in het leven zijn geroepen om te verzekeren dat voor elk kind passende hulp komt, ongeacht de complexiteit van de zorgvraag. De provincie Friesland is ingedeeld in één jeugdregio.

9.1 Vrijwillig kader en preventie

In de jeugdzorg is preventie een ontzettend belangrijk onderdeel, door eventuele problemen in een vroegtijdig stadium te constateren en daarbij passende hulp te bieden kunnen in een later stadium veel leed en mogelijke ontwikkelingsachterstanden voorkomen worden. Helaas is beginnende problematiek vaak niet goed zichtbaar en wordt er vaak pas iets gedaan als de situatie escaleert. Het vroegtijdig signaleren van een breed scala aan problematiek zou op school moeten beginnen. Scholen hebben hier alleen vaak niet de juiste toolkit voor. Het valt immers op als een kind zijn of haar problemen naar buiten toe uit (gedragsproblematiek), maar veel minder als het kind de problemen binnen houdt (depressies). Om problematiek in een vroegtijdig stadium te voorkomen vinden de Jonge Democraten Fryslân dat er vanuit het rijk een speciaal potje binnen de onderwijsbegroting moet komen om de jeugdzorg voorzieningen binnen het onderwijs significant te verbeteren en daarmee scholen de mogelijkheid geven om proactief problematiek bij de leerlingen op te kunnen sporen. Naast regelmatige gesprekken met de mentor zou elke leerling idealiter minimaal één keer per jaar in gesprek moeten met een schoolpsycholoog om zo in een veel vroeger

stadium problematiek boven tafel te krijgen.

Sinds de invoering van de nieuwe Jeugdwet is het aantal gesloten plaatsingen behoorlijk gestegen; Naast een significante verbetering van het aanbod van jeugdzorg in het onderwijs zien de Jonge Democraten Fryslân mogelijkheden om dit aantal terug te brengen als gemeenten meer zouden investeren in het vrijwillige kader. Momenteel omvat het vrijwillig kader met name logistieke hulp en opvoedondersteuning voor de ouders. De Jonge Democraten Fryslân vinden het ook van belang dat er hulp is voor verslaving, gedragsproblemen en andere problematiek. Het is duidelijk dat er binnen het vrijwillig kader minder (diagnostische) mogelijkheden zijn dan in een verplicht kader, waarvoor nu te weinig financiële ruimte is. Gemeenten zijn sinds de invoering van de nieuwe jeugdwet verantwoordelijk voor het inkopen van jeugdzorg. Jongeren krijgen niet altijd de juiste hulp op het juiste moment. Wanneer er zo veel en divers mogelijke hulpverlening beschikbaar is in het vrijwillig kader, kan dit leiden tot een preventieve werking. De Jonge Democraten Fryslân erkennen dat de Friese gemeenten niet alle hulp kunnen kopen die nodig is, maar vinden het wel belangrijk dat er zoveel mogelijk adequate hulp beschikbaar is, ook in het vrijwillig kader. Er moet namelijk niet een situatie ontstaan waarbij er op het moment dat een kind onder toezicht komt te staan ineens een heel nieuw aanbod aan hulpverlening beschikbaar komt dat in eerste instantie ontbrak. Door jongeren in een vroegtijdig, vrijwillig stadium te helpen met hun problemen wordt escalatie, in het uiterste geval leidend tot opname in een gesloten instelling, zoveel mogelijk voorkomen.

9.2.1 Verantwoordelijkheid over instellingen

Buiten het kunnen leveren van de juiste zorg op het juiste moment, dienen de Friese gemeenten volgens de Jonge Democraten Fryslân ook een controlerende rol op zich te

nemen. De gemeente moet zowel de gecertificeerde instellingen (die van de gemeente een mandaat hebben gekregen), als de open en gesloten instellingen waarin de jongeren worden geplaatst, actief controleren. Wij stellen dat minimaal één jaarlijkse controle noodzakelijk is.

Volgens de Jonge Democraten Fryslân is het wenselijk dat de gemeenten die controle zelf uitvoeren, aangezien het hier kwetsbare kinderen betreft die niet in staat zijn zichzelf te verdedigen en van jeugdbescherming afhankelijk zijn. Het is de verantwoordelijkheid van de gemeenten om ervoor te zorgen dat de situatie voor deze kinderen, hoe schrijnend deze dan ook maar mag zijn, zo goed mogelijk is. Daarom is er volgens de Jonge Democraten Fryslân controle nodig, zodat de kwaliteit van de instellingen binnen de jeugdzorg gemonitord, verbeterd en gegarandeerd kan worden. Deze controle moet onder meer toezien op: het niveau en de breedte van hulpverlening, de pedagogische ondersteuning en de veiligheid van de kinderen.

9.2.2 Gesloten instellingen

De Jonge Democraten Fryslân vinden dat bij deze controles met name aandacht moet zijn voor de instellingen waarin kinderen gesloten kunnen worden geplaatst. Hoewel gesloten plaatsing alleen mogelijk is met een machtiging van de rechter, dragen de gemeenten ook verantwoordelijkheid, aangezien zij deze instellingen financieren. Uit het eerder genoemde rapport van de Kinderombudsman bleek dat het aantal crisisplaatsingen in de gesloten jeugdhulp toeneemt. De Jonge Democraten achten het van groot belang dat deze gesloten instellingen een bepaalde standaard hebben en de jongeren daar op een zo goed en veilige mogelijke manier worden opvangen. Kinderen moeten veilig en gezond kunnen opgroeien, ook al zitten ze in een instelling. De gemeente kan hierop toezien door deze instellingen elk kwartaal te controleren.

9.3 Stille problematiek

Voor veel jongeren zit een zorgeloze jeugd er niet in, van alle kanten worden ze geconfronteerd met de schade die de generaties die het nu voor het

zeggen hebben aan hun toekomst doen. Daarnaast zijn door sociale media verminkte zelfbeelden onder jongeren in deze tijd meer regel dan uitzondering. Uit een publicatie van het CBS uit 2018 blijkt dat in 2015/2017 8 procent van de 12 tot 25-jarigen psychisch ongezond zijn, dit is ruim één procent meer dan 10 jaar eerder. Daarom vinden de Jonge Democraten Fryslân dat er in het algemeen meer aandacht voor depressie problematiek moet komen; Bijvoorbeeld d.m.v. campagnes om het bewustzijn over deze problemen bij de bevolking te vergroten. Dit kan ook helpen om de taboe op depressies en andere mentale problematiek te doorbreken.

Hoofdstuk 10 - Volksgezondheid

De Jonge Democraten Fryslan is van mening dat een gezonde levensstijl van inwoners van de provincie een erg grote impact heeft op het voorkomen van ziekten, daarnaast staat de Jonge Democraten Fryslan voor een eerlijke beloning voor mantelzorgers. Ten slotte vindt de Jonge democraten Fryslan dat geestelijke gezondheidszorg tot gezondheidszorg behoort en staat in dit kader voor het aanpakken van eenzaamheid en een degelijke crisisorganisatie.

10.1 Preventie

Daarnaast vindt de Jonge Democraten Fryslân dat er een rol is weggelegd voor de Friese gemeenten en provincie in het voorkomen van ziekten; namelijk door het aanmoedigen van een gezonde levensstijl onder de inwoners. Dit kan worden geregeld door het faciliteren van een goede variatie sportfaciliteiten en mensen aan te moedigen te bewegen. Daarnaast moeten gemeenten en de provincie actief beleid voeren om overgewicht, roken en alcoholgebruik tegen te gaan.

10.2 Mantelzorgers

Mantelzorgers zijn vrijwilligers die zorg verlenen aan personen die dit nodig hebben. De Jonge Democraten Fryslân vindt dat Friese gemeenten moeten kijken naar het aanbieden van een vergoeding aan mantelzorgers. Hiermee krijgen deze mantelzorgers een eerlijke beloning. Daarnaast hoeft alles wat een mantelzorger doet niet door professionele huishoudelijke hulp worden gedaan, wat tot een besparing van uitgaven op basis van de wet maatschappelijke ondersteuning kan leiden.

10.3 Geestelijke gezondheidszorg en eenzaamheid

De Jonge Democraten Fryslân vindt dat mentale gezondheid net zo belangrijk is als de conventionele gezondheidszorg. Met name klachten zoals depressies of angststoornissen zijn een groot probleem in de bevolkingsgroep van 19 en 29 jaar. Meer dan 30% van de jongeren en jongvolwassenen in Fryslân geeft namelijk aan emotioneel dan wel sociaal zich eenzaam te voelen. Eenzaamheid kan leiden tot een

verhoogd risico tot psychosociale klachten, zoals depressie, en kan leiden tot langdurige arbeidsongeschiktheid. Wij als Jonge Democraten Fryslân vinden dat hier op provinciaal en gemeentelijk niveau meer aan kan worden gedaan. Zo zijn wij voor een domein overstijgende aanpak om eenzaamheid tegen te gaan. Met domein overstijgend wordt bedoeld dat eenzaamheid vanuit meerdere beleidsvelden wordt aangepakt.

10.4 Rapid Responder

Op het moment dat er melding wordt gedaan van een verward persoon op straat wordt hier vaak de reguliere ambulancedienst of politie op afgestuurd door de meldkamer. Dit kan als traumatisch worden ervaren door deze verwarde persoon. Hiervoor kent Fryslân de rapid responder, een prikkelarme mobiele dienst van de GGZ. Deze is echter alleen inzetbaar tussen 15:00 en 23:00. Een situatie met een verward persoon kan zich altijd voordoen en de crisisdienst van de GGZ is altijd open. Hierom is de Jonge Democraten Fryslân van mening dat de Rapid responder 24 uur per dag of in ieder geval zoveel mogelijk inzetbaar moet zijn.

Hoofdstuk 11 - Economie

De Jonge Democraten Fryslân staan voor het actief tot stand brengen van een duurzame economische groei, welvaart en welzijn in de provincie. Om nieuwe welvaart te creëren is het belangrijk dat onderwijs, ondernemerschap en innovatie worden aangemoedigd. De Jonge Democraten Fryslân streeft naar een economisch beleid dat kansen biedt voor het individu en zo min mogelijk hordes opwerpt voor burgers, werkgevers en werknemers. Wij zien kennis als een grote economische kracht voor de provincie en door deze kennis optimaal te benutten en te innoveren kan Friesland nieuwe economische groei genereren.

11.1 Behoud kennis

Voor het behouden van kennis in de provincie zijn twee punten van groot belang. Het stimuleren van stageplekken en het stimuleren van het doorstromen naar startersfuncties. Op deze manier kan onze regio veel kennis aan zich verbinden, wat een positieve invloed heeft op de regionale economie. Daarnaast moet de regio aantrekkelijk zijn om te wonen voor 'young professionals'. Er moeten voldoende starterswoningen en andere woon- en recreatiefaciliteiten aanwezig zijn in de provincie. Friesland kampt met een erg grote braindrain omdat veel hoger opgeleiden elders meer mogelijkheden zien, de Jonge Democraten Fryslân vindt het belangrijk dat de provincie hier aandacht aan besteed en zoveel mogelijk kennis in de provincie probeert vast te houden.

11.2 Ondernemerschap

Ondernemerschap in de regio moet volgens de Jonge Democraten Fryslân worden gestimuleerd. Voor de Jonge Democraten Fryslân is het van groot belang dat ondernemerschap in de provincie wordt gestimuleerd. Daarom pleiten wij voor facilitatie en het stimuleren van ondernemerschap, waarbij een te grote regeldruk wordt vermeden. Hoewel de leegstand van winkels in Friesland daalt is er nog steeds sprake van een hoge en structurele mate van leegstaande winkelpanden. Dit betekent dat er een actieve houding moet worden aangenomen in het zorgen voor bezetting van deze panden door ondernemers in detailhandel of het herbestemmen van deze panden voor ander ondernemerschap. Wij zien hierbij het verstrekken van subsidies aan opkomende ondernemingen als een effectief middel om ondernemerschap in onze schitterende provincie aantrekkelijker en laagdrempeliger te maken.

11.3 Economic Boards

De Jonge Democraten Fryslân zijn een voorstander van Economic Boards. Economic Boards hebben tot doel het stimuleren van samenwerking, economische groei en innovatie bij en tussen decentrale overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Op deze manier wordt kennis gedeeld en samenwerking bevordert. Enkele gemeenten en regio's maken al gebruik van een Economic Board. De Jonge Democraten Fryslân moedigen ook andere gemeenten en regio's aan gebruik te maken van een Economic Board.

11.4 Openingstijden

De Jonge Democraten Fryslân vinden dat het ondernemers vrij moet staan om hun eigen openings- en sluitingstijden te bepalen. Ook pleiten De Jonge Democraten Fryslân ervoor dat ondernemers zelf kunnen beslissen over de vraag of zij op zondag wel of niet open willen gaan. De Jonge Democraten Fryslân staan hiervoor omdat wij staan voor de vrijheid en zelfbeschikking van ondernemers. Tevens wordt door de ondernemers vrij laten de regeldruk op ondernemers verminderd.

11.5 Krimp

In de veel Friese regio's is sprake van krimp, dit heeft helaas ook betrekking op de houdbaarheid van bedrijven in die gebieden. Gemeenten zouden een actief plan moeten hebben om de bedrijvigheid in hun regio's te behouden of te vergroten. Deze plannen kunnen gemeenten modelleren aan de Europese Unie zijn 'Smart Villages', dit plan richt zich erop om plattelandsgebieden competitief en bereikbaar te maken of te houden. De Jonge Democraten Fryslân zijn dan ook van mening dat gemeenten goede plannen moeten hebben om hun kernen levendig te houden en bedrijvigheid te stimuleren.

Hoofdstuk 12 - Friese cultuur

12.1 Cultureel erfgoed

Het voegt toe aan de culturele beleving, identiteit, authenticiteit, historische beleving en simpelweg het gevoel van de omgeving: cultureel erfgoed. Er zijn tal van argumenten te noemen waarom cultureel erfgoed belangrijk is in ons prachtige Fryslân. Het woord prachtig is zeker van toepassing, in 2010 is Fryslân namelijk door de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC) uitgeroepen tot mooiste provincie van Nederland. Dat willen we graag zo houden! Daarom is het van groot belang om onze cultuurhistorische bouwwerken te beschermen en behouden. Op het moment worden 4.342 bouwwerken als rijksmonument beschouwd, en circa 1.650 als gemeentelijk monument verdeeld over acht gemeenten. Dit betekent dus dat niet alle gemeenten een monumentenbeleid voeren en een flink aantal panden en bouwwerken geen bescherming kennen en overigens geen recht hebben op subsidie voor bijvoorbeeld onderhoud. Hier zien de Jonge Democraten Fryslân graag verandering in komen, en daarom pleiten wij ervoor om de overige tien Fryske gemeenten te stimuleren om ook een monumentenbeleid te voeren en zo tal van cultureel historische bouwwerken te preservareren.